

Феннич В.П. Строки у наказному провадженні цивільного судочинства. *Вдосконалення правового захисту прав та основних свобод людини і громадянина*: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених та аспірантів. / 23 квітня 2010 р. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2010. С. 219-222

Строки у наказному провадженні цивільного судочинства

Феннич В.П.

Закарпатський державний університет,
викладач кафедри цивільно-правових дисциплін,
кандидат юридичних наук

Видача судового наказу дає можливість оперативно розглянути тисячі вимог, які перебувають у провадженні суду, адже спрощеність даного виду цивільного судочинства досягається завдяки економії у процесуальних діях та скорочених строках розгляду таких категорій справ. Отже, належна правова регламентація та дотримання строків розгляду справ наказного провадження безпосередньо буде впливати на оперативність їх вирішення, а відтак і на ефективність захисту суб'єктивних прав учасників цивільних відносин.

Аналіз судової практики розгляду справ наказного провадження показує неодноразові правопорушення з боку суду у питаннях строків, що у ряді випадків, обумовлюється існуючими прогалинами в нормах ЦПК України.

З аналізу норм ЦПК України, які містяться в Розділі II, що присвячений наказному провадженні можна встановити наступні процесуальні строки.

1. *Трьохденний строк* для видачі судового наказу, який починається з дати прийняття заяви стягувача (ч. 1 ст. 102 ЦПК України). У межах даного строку суддя повинен вирішити фактичну та юридичну сторону справи. Зразу виникає

запитання, а чи не замалий такий строк для вирішення справи по суті заявлених вимог, якщо у позовному провадженні такий строк загалом становить не більше трьох місяців (ст. 157 ЦПК України). Враховуючи особливість процесуальної форми розгляду справ наказного провадження (не проведення судових засідань, відсутність сторін при розгляді справи, використання виключно письмових доказів, з яких можна зробити розрахунки між сторонами, спрощена структура судового наказу і т.д.) вказівка на такий короткий строк є виправданим. Правда окремі науковці вважають, що з врахуванням постійно зростаючого навантаження суду, правильніше було би встановити, як мінімум, п'ятиденний строк розгляду заяви про видачу судового наказу [3, с.438]. Але на нашу думку, даний строк не варто збільшувати, оскільки необхідність цього пов'язується не стільки із складністю розгляду таких заяв, скільки з поганою організацією поточного навантаження, що припадає на кожного суддю або проблемою кадрового забезпечення.

2. Одноденний строк для надсилання боржнику копії судового наказу із заявою та доданими до неї документами (ч. 1 ст. 104 ЦПК України). Вказаний строк безпосередньо з норм ЦПК України не впливає, оскільки зобов'язання суду надіслати копію судового наказу боржнику сформульовано як “невідкладне”. Те що перед нами є процесуальний строк сумнівів не має жодних, але його прямо не можна віднести ні до тих строків, які визначаються календарною датою чи вказівкою на подію, яка має неминуче настати, ні до строків, які визначаються впливом періоду часу. О. В. Ісаєва з цього приводу зазначає, якщо в нормах цивільного процесуального законодавства зустрічаються строки, які не можна співставити з існуючими способами їх обчислення, то варто вищестоящим судам давати керівні роз'яснення нижчестоящим, щоби не було розбіжностей у визначенні початку та кінця перебігу вказаних строків [2, с.119-120]. Верховний Суд України (далі – ВС України), зробивши аналіз практики розгляду судами справ у наказному провадженні, звернув увагу на те, що трапляються численні випадки

порушення строку надсилання копії судового наказу боржнику (наводиться приклад, де такий наказ був надісланий через 34 дні) [4].

“Невідкладність” у визначенні обов’язку суду направити копію судового наказу боржнику означає, що такі процесуальні дії мають бути вчинені негайно, але враховуючи імперативне правило визначення початку перебігу процесуальних строків (ст. 69 ЦПК України), виходимо з того, що надсилання копії судового наказу боржнику повинно бути зроблено на наступний день після його винесення. Це прямо підтверджується позицією ВС України: “... надсилання копії судового наказу боржникові пізніше, ніж на наступний день після його видачі є ... порушенням прав стягувача” [4].

3. Десятиденний строк для подання заяви про скасування судового наказу, який починається з моменту отримання судового наказу боржником (ч. 2 ст. 104 ЦПК України). Вказаний десятиденний строк як для стягувача, так і для боржника має надзвичайно важливе значення. У першому випадку цей строк має значення тим, що він включається у 13-ти денний строк набрання судовим наказом законної сили, а в другому – у межах вказаного строку боржник може подати заяву про скасування судового наказу. Належний захист їх інтересів напряму залежить від того, коли боржник отримає копію судового наказу. Вище було визначено, що суд зобов’язаний в межах одного дня після винесення судового наказу надіслати його боржнику рекомендованим листом. Саме такий спосіб надсилання на практиці найчастіше порушується. Як вказує ВС України такі порушення є досить серйозними, оскільки не дають суду можливість встановити дату отримання боржником копії судового наказу, а відтак і момент набрання ним законної сили [4]. Тому дотримання вимог про надсилання копії судового наказу рекомендованим листом дасть можливість суду мати достовірні дані про початок перебігу десятиденного строку для подання заяви про скасування судового наказу [1, с.162].

Іншим питанням, що потребує свого вирішення є, на нашу думку, тривалість строку для подання заяви про скасування судового наказу. Враховуючи те, що з одного боку боржнику надсилається не тільки сам

судовий наказ, але і заява стягувача з письмовими документами, що підтверджують його розрахунки, а з іншого боку – боржник не зобов'язаний мотивувати свою незгоду з винесеним судовим наказом, а тим більше доказувати такі мотиви, пропонується десятиденний строк скоротити вдвічі. П'ять днів для того щоб боржник міг прочитати судовий наказ та аргументацію стягувача і вирішити погоджуватися з ним чи ні більш ніж достатньо. Заява про скасування судового наказу складається у довільній формі, її не потрібно оплачувати та не вимагається її особистого занесення боржником до суду, а відтак технічно вона може бути складена у більш короткі строки ніж наразі визначено в ЦПК України. Загалом нормальною є ситуація, коли строки розгляду справи перевищують встановлені строки оскарження рішення по ним, а в наказному провадженні все навпаки, при тому, що заява про скасування судового наказу не повинна бути мотивована.

4. Трьохденний строк, що починається після завершення вище вказаного десятиденного строку, за впливом якого судовий наказ набирає законної сили та видається стягувачеві (ст. 105 ЦПК України). Вказаний строк є складовою частиною строку набрання судовим наказом законної сили.

5. П'ятиденний строк для розгляду заяви боржника про скасування судового наказу, що починається з дня надходження такої заяви до суду (ч. 1 ст. 106 ЦПК України). Враховуючи те, що судові накази повинні скасовуватися незалежно від обґрунтованості заперечень боржника, п'ятиденний строк для винесення ухвали про скасування судового наказу, вважаємо, можна скоротити до трьох днів. Якщо згідно норм ЦПК України суду достатньо трьох днів щоб розглянути заяву про видачу судового наказу, що включає в себе дослідження та оцінку письмових доказів, то чому строк скасування судового наказу, де аргументація заперечення боржника не встановлюється, а достатньо факту наявності такого заперечення повинен бути більшим. Це абсолютно нелогічно.

6. Трьохденний строк для надсилання стягувачеві та боржнику копії ухвали суду про скасування судового наказу, який починається з моменту постановлення такої ухвали (ч. 4 ст. 106 ЦПК України). Дотримання даного

строку пов'язується з тим, що стягувач має можливість в оперативному порядку підготуватися до позовного провадження, адже заява боржника про скасування судового наказу направляється виключно до суду. Тому стягувач про незгоду боржника з його вимогами дізнається тільки після отримання ухвали суду про скасування судового наказу.

Самими великим упущення вітчизняного законодавця при регламентації наказного провадження є відсутність жодних вказівок на строк, на протязі якого суд повинен винести ухвалу про відмову у прийнятті заяви про видачу судового наказу, що, як зазначає ВС України, зводить нанівець основне завдання цього провадження: оперативність (наводиться приклад, де така ухвала була винесена більш ніж через 40 днів) [4]. В узагальненні судової практики розгляду справ наказного провадження вказується на спосіб вирішення цієї прогалини: аналогія закону. Строк постановлення ухвали про відмову у прийнятті заяви про видачу судового наказу має бути аналогічним строку винесення судового наказу, а саме – триденному строку [4]. Проте, як слушно зауважує Д. О. Туманов, аналогія тільки виступає способом переборення прогалин у законодавстві, але не приводить до їх ліквідації [5. с.47-48]. Тому доречним буде внесення змін до ч. 2 ст. 100 ЦПК України, де варто передбачити трьохденний строк для винесення ухвали про відмову у прийнятті заяви про видачу судового наказу. Наявність такого строку буде виступати тою процесуальною гарантією, що забезпечить інтереси стягувача на оперативне судочинство.

Література

1. Зейкан Я. П. Коментар Цивільного процесуального кодексу України. – К.: Юридична практика, 2006. – 560с.
2. Исаева Е. В. Процессуальные сроки в гражданском и арбитражном процессе : учеб.-практ. пособие / Е. В. Исаева ; Рос. акад. наук. Ин-т государства и права. – М. : Волтерс Клувер, 2006. – 224с.

3. Луспеник Д. Д. Розгляд цивільних справ судом першої інстанції. – Харків: Харків юридичний, 2006. – 480с.

4. Практика розгляду судами цивільних справ у наказному провадженні // <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/firstview/index.html>

5. Туманов Д. А. Пробелы в гражданском процессуальному праве / Д. А. Туманов. – М. : Норма, 2008. – 208с.